

“DE UNGE VÆK FRA GADEHJØR- NERNE”

Historier om Socialdemokratiet og idrætten i København

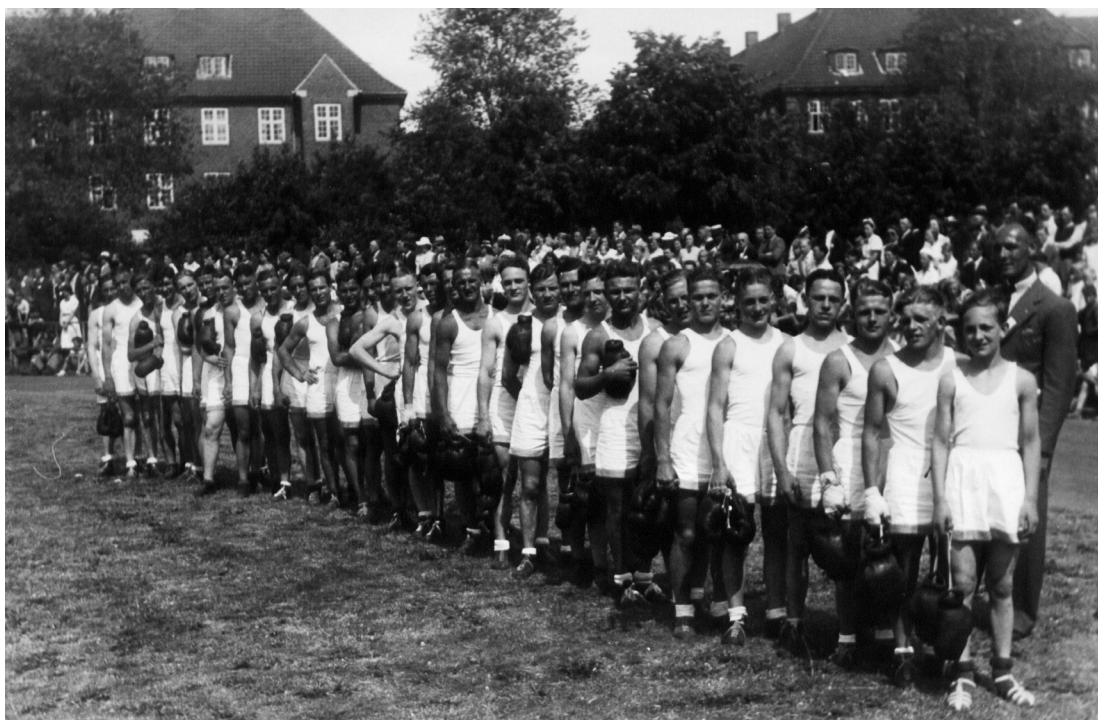
Af Morten Mortensen

Idræt har været en vigtig del af den socialdemokratiske kultur- og fritidspolitik. Det gælder ikke mindst i København. På trods af dette har politikerne haft en berøringsangst i forhold til idræt.

De unge mennesker får noget andet ud af sporten: kraftigere benmuskler, bedre lunger, de bliver friskere og kraftigere i alle retninger. Det er sikkert en stor sum af fysisk velvære og både fysik og åndelig styrke, der tilføres folk gennem sporten. Noget af det glædeligste i vor tid er netop den stærkt stigende interesse for sport og legemsøvelser, og det vil sikkert gå nutidens slægt meget ilde, hvis ikke denne interesse er der.¹

Sådan udtrykte socialdemokraten Frederik Borgbjerg i 1905 sit syn på idrætten under en debat i Københavns Borgerrepræsentation om anlæggelsen af en *Folke- og Idrætspark* på Blegdams- og Østerfælleder.² I dag, næsten 100 år senere kunne han sige det samme, uden at det ville vække anstød. Idrætten trækkes igen frem i den sundhedspolitiske debat som et effektivt middel mod befolkningens usundhed. Forskellen er blot, at der i mellemtiden er vokset et velfærdssamfund frem, der har udviklet sine helt egne sygdomme. Hvor man på Borgbjergs tid kæmpede mod under- og fejlernæring, nedslidning, usunde boliger osv., slås vi i dag med overvægt, dårlig fysisk form og stress – de såkaldte velfærdssygdomme. Den udvikling, som Frederik Borgbjerg og hans kommunalpolitiske kollegaer dengang satte i gang i forhold til idrætten, har vist sig at være livskraftig, for i dag kommer næsten 85 procent af den samlede offentlige økonomiske støtte til idrætten fra kommunerne. Med idræt, menes den idræt, som udfoldes indenfor den frivillige foreningsidræt, til forskel fra eksempelvis skoleidrætten, som har været bestemt af skolelove og forordninger, professionelt varetaget af uddannede idrætspædagoger, og med et omfattende institutionelt apparat i ryggen.³

Socialdemokratiets rolle i fremkomsten af velfærdsstaten er blevet debateret og analyseret i mange historiske undersøgelser.⁴ Denne forskning i velfærdsstaten har så godt som udelukkende beskæftiget sig med velfærdssamfundets kerneområder, typisk social-, sundheds- og uddannelsespolitikken, og især

Et hold af unge boksere ved et stævne på genforeningspladsen i København Nordvest. (Fotograf S.Hjort. ABA)

omhandlet de sociale bevægelser med rod i arbejdslivet, såsom arbejderbevægelsen og de agrare bevægelser.⁵ Fritidslivet, og derunder idrætsbevægelsen, har ikke været genstand for samme forskningsmæssige interesse. En af årsagerne hertil er sikkert, at man i Socialdemokratiet (som i de øvrige politiske partier) først fik en egentlig formuleret idrætspolitik for 20-30 år siden. Meget tyder på, at de socialdemokratiske politikere nok forholdt sig til idrætten, men at det først blev et egentligt landspolitisk tema forholdsvis sent. Indtil da foregik den praktiske og faktiske politik i forhold til idrætten hovedsageligt på det kommunale niveau.⁶

Sport og politik

At undersøge Socialdemokratiets holdning til idrætten på det kommunale niveau er imidlertid forbundet med en række problemer. For

det første rummer Socialdemokratiets egne arkiver fra de lokale afdelinger praktisk taget intet om idræt. I forbindelse med et studie i Ballerups idræts historie har det eksempelvis ikke været muligt i arkivet for socialdemokratiet at finde idræt omtalt overhovedet, og i det lokale medlemsblad, *Glimtet*, er idræt kun nævnt en enkelt gang i en artikel om fritidsliv.⁷ Ej heller nævnes gennemførelsen af Fritidsloven med ét ord. Kommunalbestyrelsens protokoller er heller ikke til megen hjælp, da disse udelukkende indeholder beslutningsreferater. Men på trods af de sparsomme kildemæssige afkast var socialdemokraterne i Ballerup særdeles aktive i forhold til det lokale idrætsliv, det vidner både artikler i den lokale avis, *Ballerup-Måløv Avis* og de lokale idrætsforeningers medlemsblade om. Men socialdemokraternes interesse for idræt var oftest motiveret ud fra personlige relationer. Et eksempel herpå er socialdemokraten Ove Hansen, der i 1932 blev

medlem af Ballerup Boldklub af 1927 og senere borgmester og minister.

Ove Hansen, der i 1932 var 23 år, havde siden sit 18 år været medlem af Socialdemokratiets vælgerforening. I et erindringsinterview beskriver Ove Hansen datidens Ballerup som et konservativt præget miljø. Mange af hans barndomsvenner kom da også fra konservative kredse. I sine tidlige drengeår fik Ove Hansen ikke lov til at komme i idrætsforeningen. I stedet blev han – i overensstemmelse med hans families tilhørsforhold til arbejderbevægelsen – medlem af DUI, hvor han spillede basun – men sikkert også fodbold. Ove Hansen blev senere meget aktiv i Socialdemokratiets vælgerforening.

Et eksempel på at Ove Hansen lod sit sociale og politiske engagement komme til udtryk i idrætsarbejdet, er nogle velgørenhedskampe han arrangerede, da han var formand for Ballerup Boldklub af 1927. En sådan velgørenhedskamp blev spillet i december måned 1934 på Realskolens fodboldbane. Hele indtægten herfra tilfaldt "Byens Juletræ", der var til støtte for Ballerup økonomisk dårligt stillede borgere. Man havde også i september måned arrangeret en kamp, men den var ikke så indbringende, som man havde håbet. Selve arrangementet bestod i, at de 22 af klubbens bedste spillere dannede to hold, fordelt efter om deres navne endte på "sen", eller ikke. Det hold med spillere hvis efternavne endte på "sen" var "de simple", mens de hvis efternavne var uden "sen" var "de fine".⁸ Også i selve arrangementets udformning var der således både et politisk og socialt budskab. Men kampen var samtidigt et symbol og eksempel på, hvordan idrætten blev brugt til at udglatte sociale modsætninger. Ove Hansen blev i 1935 formand for boldklubben og virkede som sådan indtil 1937, hvor han trådte ind i sognerådet for Socialdemokratiet, samtidigt gik han af som formand for boldklubben.

Ove Hansens levnedsskildring er et godt eksempel på, hvordan de forskellige sociale og politiske lag i dagliglivet – som det bl.a. kom til udtryk i idrætsforeningerne – var vævet ind i hinanden. Arbejdere og borgerskab

omgikkes hinanden i Ballerup Boldklub af 1927, glemt var tilsyneladende sociale skel, når man fik fodboldtrøjen på. På samme måde var idrætsforeningen også stedet, hvor politiske modstandere kunne mødes. I det "helle", som idrætsforeningen også var, mødtes konservative og socialdemokrater, uden at idrætsforeningen blev splittet ad af partipolitiske modsætninger og diskussioner. Så når idrætten sagde, at den var upolitisk, så var det sandt, når blot det gjaldt partipolitik. Spørgsmålet er så, om denne fælles underforståethed og mentalitet vedrørende partipolitik og idræt, ikke har været udbredt i alle landets kommuner. Så længe de "politiske" kontakter foregik indenfor sportskammeratskabets særlige rum af kækt og muntert uformelt samvær, blev det af de frivillige ledere ikke opfattet som politik – og dermed var indflydelsen moralsk i orden. En dybere forståelse af, hvorledes relationen mellem de lokale idrætsforeninger og de lokale politiske partier – herunder Socialdemokratiet – historisk har udformet sig, ville kræve omfattende lokale studier.

Kildemæssigt står det en smule bedre til i Københavns kommune. Forhandlingsprotokollerne for Borgerrepræsentationen indeholder udførlige referater af de politiske diskussioner, der har været ført. Hvad forhandlingsprotokollerne frem til ca. 1970 afslører er, at idræt som selvstændigt emne næsten ikke kommer til debat. Kun når man i Borgerrepræsentationen har skullet tage stilling til konkrete udgifter og anlægsprojekter vedrørende idrætsfaciliteter, har der i kølvandet sporadisk opstået diskussioner om idræt og politik. Også disse kilder bærer præg af, at politikerne – og i særdeleshed de socialdemokratiske – vægrede sig ved at blande politik ind i idræt. Det kan illustreres med den førnævnte debat i Borgerrepræsentationen i 1905. John Vilhelm Duurloo, der var meget kritisk overfor idrætten, var også noget beklemt ved at fremføre sin kritik, da han mente, at idrætten som fænomen efterhånden havde opnået en næsten sakrosankt status: *man ville være meget bange for at sige noget ondt f.eks. om boksporten og derved måske komme i karambolage med*

en bokseklub.⁹ John Vilhelm Duurloo ramte med denne næsten profetiske udtalelse kernen i den symbolske betydning, idrætten har haft til i dag. Idræt har på en lang række områder i over 100 år været hævet over politisk kritik. Man kan sige, at idrættens sakrosankte karakter har ligget som en dyne over ethvert tiltag til at føre politik på idrætsområdet. Denne opfattelse af idrætten viser sig i kilderne ved, at de fleste tiltag til at forholde sig kritisk til idrætsforeningerne bremses næsten før, de er formuleret – for idræt og politik hører ikke sammen, lyder det igen og igen.

Denne holdning kom også tydelig til udtryk under de første egentlige debatter, folketinget havde om idrætten i 1975.¹⁰ Daværende Kulturminister, Niels Matthiasen (Socialdemokratiet), rejste på opfordring fra Dansk Idrætsforbund (DIF), en debat i folketinget om idræt. Partiernes kulturpolitiske ordførere var tydeligvis fuldstændig uforberedte på en sådan debat. Som det eneste parti havde Det konservative Folkeparti nedsat et idrætsudvalg, mens ingen af de øvrige partier, der var repræsenteret i Folketinget, havde et sådant eller overhovedet en formuleret idrætspolitik. Fra højre til venstre i folketingssalen var der udpræget enighed om ikke blande sig i idrættens interne forhold. I stedet blev idrætten mødt af en lovsang om dens gode sociale og sundhedsmæssige betydning, dog med de sædvanlige bekymrede udsagn om den professionelle sport. Uden nævneværdig kontrol og indsigt var man fortsat parat til at give 500-600 millioner kr. årligt til idrætsbevægelsen. Idrættens autonomi i forhold til staten var ukrænkelig.

I 1977 blev folketingsdebatten genoptaget, og partierne havde da fået tid til at overveje og formulere en idrætspolitik. Socialdemokratiet ønskede ikke professionalisme, men ville dog ikke forhindre at den opstod. Ellers var partiets indlæg præget af rådvildhed og uvidenhed om området. Man opfattede idrætten som opdragende i demokrati i nordisk forstand, god for sundheden og grænseoverskridende på det personlige plan. Idrætten var også vigtig i fritidssamfundet som middel mod fysisk degenerering.

Hvad disse folketingsdebatter afslørede, var atter en uvilje fra de politiske partier til at blande sig i idrættens interne forhold eller stille krav til idrætsforeningerne. Socialdemokratiet og partierne til højre var generelt imod en indblanding, mens partierne til venstre var mere positive for statslig indblanding. Samtidigt var politikerne overbeviste om, at idrætten havde en vigtig social betydning. I denne sammenhæng er det tankevækkende, at der stadig den dag i dag trods for offentlige tilskud i milliardklassen ikke er gennemført nogle undersøgelser fra det offentliges side om idrætsforeningernes praksis og indhold, altså om idrætsorganisationerne lever op til de fine idealer. Et privilegium, som idrætten så vidt vides, er ene om.

Socialdemokratiet og idræt i Københavns kommune – nogle eksempler

At idrætten ikke optræder i de sædvanlige kildemæssige sammenhænge, betyder dog ikke, at den har været fraværende i "virkeligheden". I det følgende vil nogle eksempler fra København kommune illustrere dette forhold.

Anlæg af en Folke- og Idrætspark på Blegdams- og Østerfælled

Staten ejede Fælleden, og militæret brugte området som øvelsesområde, foruden at græsarealerne på Blegdamsfælleden og Østerfælled blev anvendt til kreaturgræsning. Idrætsforeningerne i København var henvist til disse militære områder, hvor kun de klubber, der havde fået tilladelse af Københavns kommandør og politimesteren, havde ret til at spille. Boldklubberne KB, AB, B-93 og Frem var de eneste idrætsforeninger, som havde egne baner. KB have lejet et areal ved Sct. Marcus Allé i 1892. B-93 havde i 1901 fået 6 tønder land af Østerfælled ved Øster Allé til leje, senere blev dens areal lagt under Københavns Idrætspark.¹¹ Ved Tagensvej lejede AB et areal i 1902, og Frem lejede af kommunen et areal på Enghavevej.

For idrætsforeningerne, der anvendte fælleden som træningssted, var forholdene selvsagt primitive. Der var ingen omklædningsfaciliteter, og selvom flere idrætsforeninger lejede sig ind i nogle kældre i nærliggende bebyggelse, især på Blegdamsvej, rummede stederne ingen mulighed for vask, hvilket derfor ofte foregik ved vandhaner i baggårdene.

Hvordan indendørsidrætter som boksning, brydning og vægtløftning klarede sig, er svært at sige. Men man måtte formentlig tage til takke med, hvad der kunne anvendes på skolerne.

I mellemtiden var fælledens fremtidige benyttelse kommet på tale, da Københavns kommunes overenskomst med staten sluttede i 1893. Med Københavns kommunes overtagelse af fælleden åbnede der sig for Borgerrepræsentationen mulighed for at gøre noget ved den mangel på byplanlægning, som havde karakteriseret København i de foregående 50 år: Bag voldene var byens boliger blevet klemte sammen i et usundt sammensurium af gader og baggårde. På gader og stræder mødte byens forskellige samfundsklasser hinanden. Simple og fattige folk blandede sig med pæne mennesker fra middelstanden. Beskidte børn og fulde voksne trængte sig på, og byens fri rum var ikke et “pænt” sted at være for ordentlige borgere.¹² Der var en stor mangel på luft og rum i København, og denne luft lå lige udenfor søerne og voldene – på fælled. I flere år havde mange toneangivende arkitekter, læger, lærere, ingeniører og sportstilhængere argumenteret kraftigt for at bruge fælled til sport. Det samme mente en stor del af Borgerrepræsentationen, der ønskede at anvende fælled til sport og idræt og andre fritidsaktiviteter, dog ikke kun for et privilegeret fåtal af Københavns befolkning, men også for resten af byens indbyggere. Men det havde krævet, at militæret tillod, at fælled blev brugt til sport og ikke som militært område.¹³ Regeringen havde ikke engageret sig i problemet, hvorfor intet endnu var sket.

Borgerrepræsentationen havde ved århundredeskiftet tre politiske hovedgrupper;

1) Socialdemokratiet, der fik stadig større betydning.

2) Højrefolkene, der tilmed anvendte navnet “antisocialister”.

3) En gruppe, der kaldte sig “liberale”.¹⁴

I de kommende år blev den socialdemokratiske fløj stærkere i Borgerrepræsentationen, og de fleste fra den liberale gruppe gik over i Det Radikale Venstre i 1905, som senere samarbejdede med Socialdemokratiet. Generelt kan man sige, at de konservative kræfter i Borgerrepræsentationen betragtede idræt som en privat sag, og at driften og opførelsen af idrætsfaciliteter var en opgave, som måtte løses og betales af de idrætsaktive selv.¹⁵ Heroverfor stod Socialdemokratiet, der langsomt begyndte at betragte idræt som en kommunal opgave, der kunne bruges i en sundhedspolitisk strategi. Planlægningen og forhandlingerne vedrørende Københavns Idrætspark og idrætsanlægget i Fælledparken fandt sted i en periode, hvor Socialdemokratiet, som nævnt, fik større og større magt. Men endnu prioriteredes de sociale problemer højest i den Socialdemokratiske politik.

Det var først, da Socialdemokratiet fik den politiske magt (sammen med enkelte liberale) i Borgerrepræsentationen i 1904, at man forlod de oprindelige planer om at anvende fælled til boligbyggeri og egentlig spekulation. Højrepolitikerne i Borgerrepræsentationen havde ellers arbejdet for at sælge jorden til private investorer, idet der var forventet store fortjenester ved salget.¹⁶ Socialdemokratiet med den nyudnævnte finansborgmester Jens Jensen i spidsen modsatte sig spekulationsplanerne for i stedet at satse på at anvende fælled til rekreativt parkområde for Københavns borgere. Jens Jensen fik sammen med det øvrige mindretal i Borgerrepræsentationen gennemført, at det meste af fælled blev bevaret som frit område – en slags “lunger” for de omkringliggende tætbefolkede boligkvarterer.¹⁷ Alle disse overvejelser resulterede i ideen om et idrætsanlæg ved fælled.

Finansborgmester Jens Jensen var en af de vigtigste personer bag gennemførelsen af idrætsparkbyggeriet. Han var egentlig maler af profession, men gik via et virke som fagforeningsformand og folketingsmand videre

Jens Jensen. 1859-1928. Jens Jensen blev uddannet som maler og kom hurtigt ind i fagforeningsarbejde. 1898-1903 var han LOs første formand, men opgav hvervet, da han i 1903 som den første socialdemokratiske borgmester blev finansborgmester i Københavns Borgerrepræsentation. Jens Jensen støttede arbejdernes fritidsliv og tog bl.a. initiativ til opbygning af Fælledparken og Københavns idrætspark. (Foto, ABA)

til at blive finansborgmester i 1903, og blev dermed Københavns første socialdemokratiske borgmester. I et interview i 1909 sagde han, at inspirationen til byggeriet på fælleden kom fra rejser i tyske byer som Bremen, Leipzig og Frankfurt:

Her har jeg tit haft lejlighed til at beundre disse byers smukke parkanlæg og idrætspladser og anstillet sammenligninger med København.¹⁸

Jens Jensen fortalte videre i interviewet, at han selv kun havde taget meget lidt del i aktiv idræt, og at hans egentlige motiv for at engagere sig i Københavns Idrætspark var ønsket

om at lave en folkepark og et åndehul for byens indbyggere. Han var selv kritisk over for dele af datidens idrætsliv. Dette kom bl.a. til udtryk, da Arbejdernes Bicycle Club henvendte sig til ham om støtte til en cykelbane. Her trak han sin støtte tilbage, fordi klubben ikke ville opgive at have totalisatorspil på den påtænkte bane. Jens Jensen mente ikke, at spil og idræt havde noget med hinanden at gøre.¹⁹

Jens Jensen begrundelse for at støtte opførelsen af idrætsparken skal nok søges i et ønske om at lave en fornuftig byplanlægning og i ambitionen om at give København et bymæssigt løft. Det handlede mere om at skabe

luft og fritidsmuligheder for alle borgere, end en interesse for idrætten i sig selv:

Jeg har selv i sin tid boet langt ude på Vesterbro, i Øhlenschlägergade, og været vidne til, hvorledes hele dette kvarter er blevet ødelagt ved hensynsløst byggeri, og derfor vil jeg gerne undgå, at noget lignende sker i de dele af vor hovedstad, hvor man kan forhindre det.²⁰

Man kan næppe kalde det for velfærdstanker, og dog ligger det senere velfærdsbegreb i svøb i dette tankegods: at det offentlige skal tænke på almenvel'et, og at dette indbefatter, at også sundheden og fritiden inddrages.

Idrætten havde mange støtter i det kommunale system. Havnebygmester og senere havnedirektør og endnu senere teknisk borgmester H. C. V. Møller var en af de ledende indenfor idrætten og gjorde en stor indsats for Københavns Idrætspark. Han var med som borgerrepræsentant i fællesudvalget af 1904 og senere blev han en af Københavns Idrætspark ledende mænd i administrationen (i 1936 var han stadig med i Københavns Idrætspark).

Endvidere kan nævnes Fritz Hansen, Jens Jensen og O. K. Nobel og den senere formand for DIF, overretssagfører J. L. Nathansen. De blev i Københavns Idrætsparkes jubilæumsskrift i 1936 kaldt "Idrætsparkens fire store", mens Jens Jensen var den "mægtigste", fordi han som finansborgmester kunne åbne pengekassen.²¹ I Københavns Idrætsparkes jubilæumsskrift fra 1936 er det lige før disse pionerer mytologiseres: Finansborgmester Jens Jensen beskrives som ikke-idrætsmanden, der tabte sit hjerte til idrætsungdommen. Samarbejdet med kommunens repræsentanter blev beskrevet som varmt og intimt.²² Det var med andre ord en vigtig kvalitet ved aktørerne bag Københavns Idrætspark, at det var et følelsesmæssigt engagement i et venskabeligt samvær, som drev dem til at gennemføre planerne. I sig selv en garanti for sagens berettigelse.

I programmet til den officielle indvielsesfest til idrætshuset stod der bl.a.:

Når alt dette er lykkedes så godt, skyldes det et

heldigt samarbejde mellem stat, kommune og det private initiativ i en sag, som alle har kunnet samles om.²³

Med denne erklæring i det officielle indvielsesprogram udtrykkes meget fint den fælles opfattelse som repræsentanter fra stat og civilsamfund havde, nemlig at en støtte til idrætsforeningerne i form af faciliteter var en god sag. Med dannelsen af Københavns Idrætspark var der næsten tale om en korporativ konstruktion, og er sikkert inspireret af socialdemokratiets erfaringer fra arbejderbevægelsen. Københavns Idrætspark var således på linie med den status *Riksidrottsförbundet* blev tildelt i Sverige. Her fik organisationen be-føjelser, *som en stat i staten*.²⁴

Idræt og socialpolitik

Den socialdemokratiske arbejderbevægelse stod stadig stærkere i København, og i 1917 fik Socialdemokratiet 30 af Borgerrepræsentationens 55 mandater.²⁵ Dermed kunne Socialdemokratiet i København realisere sine visioner om den kommunale fremtid. I den socialdemokratiske valgbook for København i 1925 kunne man læse: *Byfællesskabet er en videre udvikling af fællesskabet inden for familien*.²⁶

At familien valgtes som billede på de værdier, fællesskabet skulle have i den kommunesocialisme, som Socialdemokratiet arbejdede for, var ikke tilfældigt. Man begyndte at tale om den kommunale husholdning, og at kommunen skulle tage vare på sine borgere fra vugge til grav. Bag disse ord lå en utopisk tanke om, at det offentlige skulle handle efter den samme solidaritet og loyalitet, som man kendte fra familien, og det selv om vilkårene for de fattiges familier var usle.

I dag er det svært at forestille sig, hvilken nød og elendighed datidens fattige levede under. I pamfletten til Christian Christensens erindringer fra en barndom i den Københavnske arbejderklasse omkring 1900: "En rabarberdreng vokser op", skriver Halfdan Rasmussen, der redigerede bøgerne:

Mellem velfærdsstaten af i dag og den tid forfatteren voksede op i, er der et sådant socialt svælg, at man næppe fatter det.²⁷

Der var opgaver nok at tage fat på for Borgerrepræsentationen med den rivende udvikling, som storbyen København undergik i de følgende årtier. 1. Verdenskrig havde fået den sociale ulighed til at vokse i København. De fattigste fik dårligere levevilkår, mens spekulanternes (gullaschbaronerne) formuer omvendt blev stadig større. Bolignøden steg også voldsomt, bl.a. fordi det private boligbyggeri næsten stoppede, med mange husvilde til følge.²⁸ Arbejdsløsheden steg til 20.2 % i 1918, hvor godt 20.000 arbejdere var uden arbejde, og den spanske syge fejede i løbet af et par år 4.200 mennesker bort i København og Frederiksberg kommuner. Udfordringen til det socialdemokratiske bystyre var med andre ord enorm.²⁹

Som følge heraf udbrød voldsomme sociale uroligheder i København, der bl.a. resulterede i gennemførelsen af 8 timers arbejdsdagen i 1919. Dermed var grundlaget for arbejdernes deltagelse i foreningslivet i fritiden skabt. Mange nye foreninger så da også dagens lys, ligesom tilgangen til de eksisterende idrætsforeninger voksede. Samtidigt havde København udviklet sig til et meget tæt befolkede område, hvor 700.000 mennesker var samlet på et ganske lille område.³⁰ Et så stort antal mennesker samlet på et meget begrænset geografisk område, skabte en stor "konkurrence" om de frie arealer i kommunens forskellige områder. Der skulle bygges skoler, hospitaler, veje, biblioteker osv. og midt i dette pres på friarealer skulle der også skaffes plads til idrætten og dens mange nye udøvere. Hertil kom, at langt den største del af disse mennesker boede i meget trange boliger, som regel små lejligheder, primært indrettet til at sove og spise i med ringe muligheder for at udfolde sig. Leif Petersen, der var arbejderbarn i 1930'ernes København har beskrevet disse levevilkår i sin erindringsbog *Skarnsunge – fortælling om en barndom i 30'ernes København*:

Det var heller ikke til at få fred og ro derhjemme med alle de mennesker i den lille lejlighed. Jeg var faktisk kun hjemme, når jeg skulle spise og sove. Derfor var jeg også som regel dødtræt og uoplagt i skole, hvad der naturligvis ikke gjorde det bedre.³¹

Børnene og de unge var så at sige tvunget ud af den trange plads. I de få arbejdererindringer som eksisterer fra denne tid er dette et tilbagevendende tema. Således også for Leif Petersen der i sin erindring også fortæller om et baneliv på gaden og i baggårdene:

Jeg er aldrig nogen sinde blevet opdraget af min far og mor. Det klarede jeg selv, og det gik ganske gnidningsløst. Jeg lærte jo, hvordan jeg skulle te mig alle andre steder, blandt andet hos havnearbejderne, bumserne og luderne i havnen og dem, jeg nu arbejdede for. Det gjaldt først og fremmest om at undgå at få øretæver.³²

Det var såkaldte skarnsunger og gadebørn som Leif Petersen, kommunen og velmenende bedsteborgere ville redde fra gadens rå omgangsform og et liv "på gadehjørnerne". Og vel var livet på gaden barskt for de børn, der var forvist dertil. Tilværelsen udenfor hjemmet var uden tvivl rå. Man dannede bl.a. bander, fordi det var den sikreste måde at beskytte sig på og være en del af et fællesskab, for at bevæge sig udenfor sit eget kvarter kunne være farligt. Men for børnene var gaden frihed, fremfor skolens hårde disciplin:

Skolen er faktisk noget af det værste, jeg har oplevet i mit hele liv. Det var en utrolig hård, næsten umenneskelig behandling man fik. Pædagogik var der ikke meget af, men kæft trit og retning som i hæren. Tæsk fik man, fra man kom om morgenen til man gik, og for mig var de syv år, jeg gik i skole, som syv år i helvede.³³

I Leif Petersens og mange andre arbejdererindringer er skolen ikke et sted, man mindes med glæde. Myndighederne blev oplevet som umenneskelige. Idrætsforeningerne blev for mange af disse børn stedet, hvor man kunne

tilbringe fritiden sammen med jævnaldrende kammerater, for hjemme i lejlighederne og de sparsomme gårdarealer var der ikke megen plads til at samles. Og for kommunen og byens velmenende borgere kom idrætslivet til at repræsentere et "sundt" alternativ til livet i baggårde og på "gadehjørnerne".

Selvom mange fremskridt var opnået i forhold til hygiejne og boligforhold, var især 1930'erne for de dårligst stillede i København stadig en tid fyldt med fattigdom og nød. Arbejdsløsheden toppede i København og Frederiksberg i 1932 med 27,3 % og var i 1939 faldet til 15,2 %. Understøttelsen var meget lav, og alle medlemmer i de fattige familier var tvunget til at arbejde. Nøden kom til udtryk på forskellige måder. Mangelsygdomme begyndte at vise sig hos arbejderfamilierne, og på gaderne og i gårdene mødte man børnene og de unge, der var drevet ud af de trange lejligheder og den depressive stemning fra en arbejdsløs far.

Kommunen og byens ansvarlige reformvenlige borgere forsøgte at dæmme op for det tiltagende menneskelige forfald. Og i denne sammenhæng blev idrætten trukket ind den i den vifte af instrumenter, man kunne angribe den omsiggribende ledighed og forfald med.

I denne sammenhæng var det oplagt at bruge den institution – Københavns Idrætspark – man havde sat på skinner 1911, i en socialpolitisk sammenhæng.

Idræt for arbejdsløse

Ved indgangen til 1930'erne var arbejdsløsheden på sit højeste i København.³⁴ Fjorten år tidligere var arbejdsløsheden i København også meget stor, og dengang henvendte Københavns Magistrat sig til DIF med et forslag om at deltage i aktivering af unge arbejdsløse med idræt. Dette initiativ resulterede kun i svømning på Helgoland og Kalkbrænderimolen.³⁵ Nu blev ideen taget op igen. Dansk Arbejder Idrætsforbund havde planer om at arrangere gratis idræt for arbejdsløse i begyndelsen af 1930'erne. Arbejderidrætsklubberne var begyndt at mærke krisen ved faldende

medlemstal, og man ønskede på denne måde at afhjælpe problemet. Det lykkedes dog ikke at rejse penge nok til lokaler, beklædning og lærerkræfter. Også Københavns Bokse Union og Københavns Gymnastikforening forsøgte hver for sig i 1930 og 1931 med idræt for arbejdsløse.

Først med en donation på 1000 kr. fra grosserer Bredfeldt i 1933, opstod der en reel mulighed for at sætte gratis idrætsaktiviteter for arbejdsløse i gang. Man fik også økonomisk støtte fra Københavns kommune og arbejdsmændenes fællesledelse. Københavns Atletik Forbund, Københavns Athlet Union, Københavns Amatør Bokse Union og DIF indgik aftale om sammen at lave idræt for arbejdsløse, hvor hensigten var at "gavne og fornøje".³⁶ Københavns Idrætspark stillede den store sal samt boksesalen i Idrætshuset i vintersæsonen vederlagsfrit til disposition for DIF til afholdelse af gymnastik og voksenundervisning for arbejdsløse med indtil 8 timer ugentlig hvert sted.³⁷

Til hver deltager blev der udleveret gymnastiksko og et par korte benklæder, ligesom der efter træningen var adgang til et bad. De første tre gange i december 1933 var en succes, hvorfor man fortsatte fra januar til marts 1934. For arrangørerne var målet:

at den (idrætten), skulle være fornøjelig, så at deltagerne fik lyst til, interesse for og glæde af den for de allerfleste uvante idræt, men dog samtidig kræve en vis anspændelse af dem, så de styrkedes både fysisk og psykisk.³⁸

Noget tyder på at de arbejdsløse også oplevede det sådan, idet flere af dem efterfølgende gav udtryk for, at de ikke blot har haft glæde, men også gavn, både fysisk og psykisk af kurset, der har været "en ligefrem lysstråle i den forfærdelige lediggang".³⁹ Desværre slap de økonomiske midler op, ligesom tilslutningen fra de arbejdsløse faldt, hvilket betød, at der i de følgende år ikke blev arrangeret idræt for arbejdsløse.

I 1937 lykkedes det atter for DIF at få etableret idrætsaktiviteterne for arbejdsløse. Ved

henvendelser til magistratens 1. afdeling i Københavns kommune og indenrigsministeriet fik DIF rejst de nødvendige økonomiske midler.⁴⁰ DIF havde desuden fået lovning fra to idrætsaktive kommunelærere om, at de ville undervise gratis. På de arbejdsløses kontrolsteder udsendte Københavns Idrætspark og Arbejdernes Oplysningsudvalg meddelelser om kursustilbudet. Det havde sin virkning, for der meldte sig 200 arbejdsløse første gang i Idrætshuset. Her fik de ligesom tidligere uddelt idrætsstøj, der var bevilliget af Københavns kommune.

Selve kurset bestod i bokse- og gymnastikundervisning to gange om ugen, og første aften holdt overlæge Knud Secher foredrag i parkteatret, hvor der også blev vist idrætsfilm. For de arbejdsløse bød kurset også på et vigtigt socialt samvær efter træning og bad, hvor man fik serveret kaffe og wienerbrød. Pengene til fortæringen kom bl.a. fra pengegaver, som DIF's formand, H. Castenschiold, i et radioprogram opfordrede lytterne til at give. Til jul i 1939 blev der afholdt en afslutningsfest i Idrætshuset, hvor de arbejdsløse fik udleveret en pakke cigaretter, en cigar og en julekage. Desuden betød en indsamling, foretaget af Firmaklubbernes Boldspil-Union, at hver deltager fik et gavekort på 5 kr. til Daells Varehus samt en billet til Parkteatrets juleforestilling.

For de arbejdsløse var det af stor betydning at blive aktiveret med idræt, og de viste også deres taknemmelighed ved breve til Castenschiold, som dette brev:

Vi undertegnede, deltagere i gymnastikken for arbejdsløse, Lollandsvejens Skole, Frederiksberg, vil her gerne meddele Herr generalmajoren den store glæde og fordel, vi har haft af de arbejdsløses gymnastik. Vi har nu arbejde på den nye skole i Sønderjyllands Allé, og det er hårdt arbejde for folk, der har gået længe arbejdsløse. Men netop her viste det sig, hvilken stor gavn, man har af gymnastik, når man går arbejdsløs. Vi har set mange af vores kammerater give op, deres fysik kunne ikke holde til det, fordi de manglede træning. Men ikke en eneste af os, der

har deltaget i gymnastikken, har givet fortabt, men fortsætter støt og roligt til gavn og glæde for os selv og vore hjem.⁴¹

Kurserne begyndte at ebbe ud efter 1945 pga. af den stigende beskæftigelse.⁴²

Historikeren Else Trangbæk ser disse initiativer fra DIF som et led i en strategi, der gik ud på at få politikerne til at opfatte idrætten som en vigtig samfundsfaktor, der havde krav på økonomisk støtte. Hun nævner i den forbindelse den store betydning, Castenschiold tillagde, at socialminister K.K. Steincke, Københavns overborgmester og fremtrædende folk fra fagbevægelsen besøgte kurset på Sjællandsgade skole i 1939.⁴³

Debatten om idrættens samfundsbetydning blev også ført i de københavnske idrætsforeningers medlemsblade. Ikke overraskende var det en af arbejderbevægelsens idrætsforeninger, AIK 1932 (Arbejdernes Idræts Klub), der følgende i dets medlemsblad i 1939 om fremtiden for de danske idrætsorganisationer udtalte, at *vi tror, at vore autoriteter forstår idrættens betydning i samfundet, som folkeopdragende faktor (eks. Idræt for arbejdsløse, husmodergymnastik)!.*⁴⁴

Idræt i fritidens rige

Da Københavns Idrætspark fyldte 50 år i 1961 blev jubilæet fejret på tilbørlig vis på rådhuset, hvor der var gæster fra alle de nordiske hovedstæder og mange repræsentanter fra den danske idrætsverden. Ved festmiddagen om aftenen for de 450 gæster holdt overborgmester Sigvard Munk en tale, hvor han lovpriste jubilæren Københavns Idrætspark. Mange udenlandske gæster havde tilsyneladende udtrykt stor beundring og misundelse over den københavnske løsning på problemet med idrætsfaciliteter.

En sådan festtale, som den Sigvard Munk holdt, er naturligvis altid holdt i positive toner, festtalens form gør, at man altid vil fremdrage det positive, mens det negative og kritiske udelades. Alligevel kan en sådan tale godt sige noget om, hvad man under alle omstæn-

Gratis Idræt for Arbejdsløse i Københavns Kommune

DANSK IDRÆTS-FORBUND indbyder herved med Støtte af Københavns Kommune Arbejdsløse, der er bosatte i denne, til at deltage i **Idrætsudøvelse fra 24. Januar til 26. Marts.** Indbydelsen gælder særlig dem, der ikke er Medlemmer af nogen Idrætsforening, og som derfor ikke har Lejlighed til at øve Idræt. Deltagerne behøver ikke forud at kende noget til Idræt.

Der undervises i: **A. Gymnastik** og **B. Boksning.**

Man kan kun deltage i **een** af disse Idrætter. — Efter hver Dags Øvelse faas et tempereret Brusebad og et Maaltid Mad.

Hver Deltager saavel i Gymnastik som i Boksning faar udleveret et Par korte Idrætsbenklæder og et Par Gymnastiksko. De, der selv har Idrætsdragt, bedes benytte den. — Badehaandklæde maa medbringes. — Deltagerne opfordres til ikke at medtage Sager af Værdi.

A. Gymnastiken finder Sted paa 6 forskellige Steder, fordelt i Byen saaledes at de, der ønsker at deltage, kan vælge det Sted, der ligger deres Bopæl nærmest. Saafremt Tilgangen bliver for stor eet Sted, maa der dog foretages Overflytninger. I Gymnastikken kan deltage ialt indtil 600. De deles i 6 Grupper (efter de 6 Steder), hver paa 100. Hver Gruppe deles i 2 Hold à 50: Hold I og II. Hvert Hold har Gymnastik 2 Gange ugentlig i ca. 1 1/4 Time.

Gymnastikken afholdes saaledes:

1. Idræthuset, Idrætsalle. Østerbro.	4. Skolen ved Skellet, Vibeholm. Valby.
Hold I: Mandag og Onsdag } Kl. 14-16	Hold I: Mandag og Torsdag } Kl. 16-18
— II: Tirsdag og Torsdag }	— II: Tirsdag og Fredag }
2. Brønshøj Skole, Liselundvej. Brh.	5. Gasværksvejens Skole, Vesterbro.
Hold I: Mandag og Torsdag } Kl. 16-18	Hold I: Tirsdag og Fredag } Kl. 16-18
— II: Tirsdag og Fredag }	— II: Torsdag og Lørdag }
3. Sjællandsgades Skole. Nørrebro.	6. Lergravsvejens Skole. Sundby.
Hold I: Mandag og Torsdag } Kl. 16 1/2-18	Hold I: Mandag og Torsdag } Kl. 16-18
— II: Tirsdag og Fredag }	— II: Tirsdag og Fredag }

I ovennævnte Tider er beregnet Tid til Omklædning, Øvelse, Bad og Spisning.

B. Boksningen finder Sted i **Idræthuset: Boksalen** og den tilgrænsende Bygning, **Østerbrogade 79: Træningssalen. Østerbro.** I Boksningen kan deltage indtil 80. De deles i 2 Grupper (Boksosal og Træningssal), hver paa 40. Hver Gruppe deles i 2 Hold à 20: Hold I og II. — Hvert Hold har Boksning 2 Gange ugentlig i ca. 1 1/4 Time.

Boksningen afholdes saaledes:

1. Boksalen.	2. Træningssalen.
Hold I: Mandag og Onsdag } Kl. 14-16	Hold I: Mandag og Onsdag } Kl. 14-16
— II: Tirsdag og Torsdag }	— II: Tirsdag og Torsdag }
- I ovennævnte Tider er beregnet Tid til Omklædning, Øvelse, Bad og Spisning.

Deltagerne møder første Gang paa følgende Steder, svarende til de Øvelsessteder, de har valgt, for at blive fordelt til Holdene og modtage Instruction m. m. (ingen Idræt den Dag):

1. Idræthuset. 10. Januar Kl. 14	4. Skolen ved Skellet 12. Januar Kl. 16
2. Sjællandsgades Skole ... 10. — - 16 1/2	5. Gasværksvejens Skole... 13. — - 16
3. Brønshøj Skole 11. — - 16	6. Lergravsvejens Skole... 14. — - 16

Selve Idrætsundervisningen begynder henholdsvis Mandag d. 24. og Tirsdag d. 25. Januar

H. CASTENSCHILD,
Formand for Dansk Idræts-Forbund.

De, der ønsker at deltage, maa **senest Fredag den 8. Januar** indtegne sig hos:

Arbejdernes Oplysningsudvalg for København,
Nørre Søgade 27, Kl. 11-15, med Angivelse af Idræt, Øvelsessted og Dage.
Adgangskort udleveres.

Løbeseddel.
1938.
Arkivnr 602,
AOF i Køben-
havn. ABA

digheder var stolt af og mente fortjente en fremhævelse.

For det første mente Sigvard Munk, at den organisationsform, man havde valgt i 1911, havde været meget fremsynet, fordi man:

benyttede de aktive organisationers sagkundskab og erfaring med hensyn til idrætsungdommens problemer og behov, men samtidig opnåede man, at kommunen fik den fornødne kontrol med den økonomiske og opdragelsesmæssige side af idrætsbevægelsens arbejde.⁴⁵

Et bevis på at idrætsforeningerne var deres opgave voksne, var ifølge Sigvard Munk, at kommunen aldrig havde fundet det nødvendigt at anvende den vetoret, som fandtes i Københavns Idrætsparkers statutter. For det andet fremhævede han den særlige idealisme, som prægede idrætsarbejdet:

Men samtidig vil jeg rette en ikke mindre varm tak til de tusinder af uselviske kvinder og mænd, der har ofret tid og kræfter – og ofte endog betydelige økonomiske midler – på at organisere idrætsungdommen. Kommunen har god grund til at nære den allerstørste respekt for det vældige arbejde, der her er udført uden tanke på økonomisk vinding, udelukkende af interesse for en god sag.⁴⁶

Og for det tredje var der ingen tvivl om, hvad det var for en god sag, de frivillige idrætsledere arbejdede for:

De har set det som deres livsopgave dels at skaffe den opvoksende ungdom de bedste muligheder for at dyrke idræt under sunde former, dels at skole de unge gennem klublivet og kammeratskabet.⁴⁷

Overborgmester Sigvard Munk talte her både som borgmester og politiker, som administrator og socialdemokrat. Administratoren opfattede Københavns Idrætspark som en funktionel og praktisk administrativ løsning, mens socialdemokraten så konstruktionen Københavns Idrætspark som symbolet på den gode

fritidspolitik med en opdragende effekt i forhold til idrætsforeningerne og ikke mindst ungdommen i København. Med denne fremhævelse af idrætsforeningernes aktiviteter som en slags praktiseret ungdoms- og fritidspolitik var temaet for efterkrigstidens (oftest socialdemokratiske) politik for idrætsområdet slået an.

Denne opfattelse af fritiden havde også et utopisk element. I efterkrigstiden repræsenterede fritiden det frirum, hvori individet kunne udfolde sig som menneske. Man kan sige, at datidens socialdemokrater på mange måder udtrykte tidens oplevelse af relationen mellem arbejde og fritid, hvor drømmen om fritiden som *et frihedens rige, i hvilket mennesket kunne udfolde sine "ædlest drifter"*, tog form.⁴⁸ Ifølge Ove Korsgård overtog Danmark i efterkrigstiden Socialdemokratiets teoretiske analyser af industrikulturen, hvor arbejde og fritid var de to hovedmodsatninger.⁴⁹ *Frihedens rige* var således at finde i fritiden, der gav individet mulighed for at udfolde sine *ædlest drifter*, at blive "et helt menneske", og leve "det gode liv".

Friluftsbad på Bellahøj – et folkebad ?

De tre sidste offentlige søbadeanstalter ved Langebro, Gasværkshavnen (Kalvebod) og Sønderstrand blev alle nedlagt mellem 1953 og 1954 af kommunen. Københavns sundhedskommission havde i sommeren 1953 konstateret, at vandet var kraftigt forurenede med kloakvand i regnvejrperioder. Kommissionen nedlagde forbud mod at børn under 16 år badede i den indre del af Københavns havn. Man havde bl.a. mistanke om at datidens frygtede sygdom Polio smittede via det forurenede vand. Året efter – i 1955 – fik man i Danmark indført poliovaccine.⁵⁰

Lukningen af de kommunale søbadeanstalter fik behovet for alternative løsninger til at vokse. Et bud på en sådan løsning gav Københavns Idrætspark i december 1956 med forslag om et friluftsbad.

Et mindretal var imod forslaget, blandt dis-

Fagenes Fest. “Skrubberne” 1965. (Foto, ABA)

se Wassard Jørgensen fra Det konservative Folkeparti som sagde, at der for tiden ikke var økonomi til projektet, men i fremtiden, når økonomien blev bedre, ville man støtte forslaget. Holdningen var typisk for Det konservative Folkeparti, der nok mente at idrætten var vigtig for folkesundheden, men at dette ikke var noget, som skulle finansieres over skatten.

Overborgmester S. Munk (Socialdemokratiet) så helt klart friluftsbadene som en del af den kommunale velfærdspolitik: *Der bliver sagt, at det er et tilskud til idrætten, men det er ikke rigtigt at udlægge det på den måde. Her er tale om et folkebad.*⁵¹ Han mente desuden, at København lå langt under de øvrige

nordiske hovedstæders standard i forhold til idrætsfaciliteter. Men hans vigtigste argument var:

Jeg vil også tilføje, hvad jeg også har sagt før, at vi må være meget lykkelige over, at vi har disse tusindvis af kvinder og mænd, som leder disse organisationer, gør det gratis, og ikke forlanger betaling derfor. Hvis vi ikke havde dem, måtte vi træffe andre foranstaltninger, med kommunal drift, og det ville komme til at koste os helt, helt andre summer end dem, der er tale om her: Vi skylder disse idrætsledere en meget stor tak for det arbejde de har gjort og fremdeles er indstillede på at gøre.⁵²

Munk trækker hermed en række argumenter frem, som kunne legitimere opførelsen af friluftsbadet: For det første var der tale om et folkebad, der ikke kun var for idrætten, for det andet drejede det sig om samfundsopgaver, som idrætten frivilligt og gratis varetager, og for det tredje var der stor tilgang af unge til idrætten. Alt i alt hørte friluftsbadene med til den vifte af goder, et moderne velfærdssamfund burde tilbyde borgerne. Med Munks understregning af, at der ikke var tale om et tilskud eksklusivt til idrætten, men et tilskud til alle (et folkebad), antydes også en konflikt om hvem idrætsfaciliteterne skulle være for og til – idrætsforeningerne eller andre. På dette punkt blev Socialdemokratiets politik mere og mere tydelig: bredde frem for elite.

Offentlig støtte – offentlig styring?

I 1966 drøftede man i Borgerrepræsentationen forhøjelser af de takster, idrætsforeningerne skulle betale for brug kommunens idrætsanlæg, hvilket afslørede en grundlæggende uenighed om, hvor langt det offentliges styring skulle række i forhold til de frivillige idrætsforeninger. De borgerlige partier mente ganske vist, at idrætten skulle støttes af det offentlige, men også at idrætsfolkene selv skulle betale en stor del af udgifterne til det, som de borgerlige partier opfattede som fritidsforbrug. Venstre fløj, med Socialistisk Folkeparti som fortalere, mente, at borgernes muligheder for at dyrke idræt skulle være gratis og betalt af det offentlige. Til gengæld skulle det offentlige også have fuld kontrol og styring over idrætsfaciliteterne. I midten stod Socialdemokratiet, der på den ene side mente, at idræt skulle være for alle, men på den anden side heller ikke ville "forkæle" idrætten, som selv skulle yde noget. Formuleret i arbejderbevægelsens ide om hjælp til selvhjælp *først yde, så nyde*. Samtidigt ønskede Socialdemokratiet ikke at fjerne idrættens uafhængighed til det offentlige – det offentlige skulle støtte, men ikke styre.

Afslutning

De syv små historier viser, at Socialdemokratiet i København var dybt involveret i idrættens liv. Og at idrætten var genstand for politiske overvejelser og kampe. Man kan derfor ikke slutte fra kildernes umiddelbare tavshed. Historierne rejser dog en undren over, at Socialdemokratiet i København ikke formulerede en egentlig idrætspolitik (som på andre områder). Det er der imidlertid flere årsager til:

For det første den rent strukturelle, at ordningen med Københavns Idrætspark isolerede idrættens vilkår til selvsamme institution. Herved blev idrættens behov ikke en del af det daglige politiske arbejde i Borgerrepræsentationen. Udbygningen af idrætsfaciliteter blev derfor sjældent taget i betragtning ved den øvrige byplanlægning.

For det andet den bevidsthedsmæssige, at den fælles underforståede opfattelse af idræt og politik som noget adskilt medførte, at der i Borgerrepræsentationen herskede en uvilje mod at inddrage idrætten i den øvrige politiske debat. Denne fælles holdning delte man med idrætsforeningerne og Københavns Idrætspark, hvorfor man også herfra længe var tilbageholdende med at stille økonomiske krav. Herfra udsprang også respekten for frivilligheden som princip i idrætsforeningerne. Frivilligheden var den kraft, som dels legitimerede og drev idrætsforeningernes arbejde fremad, men samtidigt også gjorde det svært at bryde uhensigtsmæssige strukturer og traditioner.

For det tredje den politiske, at idrætsforeningerne var garanter for en god og sund fritidsbeskæftigelse for børn og unge. Med denne status blev idrætsforeningerne tilskrevet en samfundsgavnlig betydning, der rakte udover selve idrætsaktiviteterne. Således blev idrætsforeningerne symbol på især Socialdemokratiets velfærdstanker og politik. Det gode liv i idrætsforeningerne passede til Socialdemokratiets visioner og (utopiske) forventninger om livet i fritiden. Gode idrætsfaciliteter og et rigt idrætsliv var vidnesbyrd om kommunal velfærd.

Det førstnævnte forhold er idag ændret. I takt med velfærdsstatens fremvækst blev København – som landet i øvrigt – tilsået med idrætsfaciliteter og i slutfasen blev Idrætsparken solgt til fodboldklubben FCK. Men de to andre årsager består endnu, så på trods af en voksende nationalpolitisk interesse for idrætten, tager politikerne fortsat med fløjshandsker på idrætsorganisationerne.

Noter

1. Borgerrepræsentationens forhandlingsprotokol 1905, s.43.
2. Frederik Borgberg var socialdemokratisk medlem af Borgerrepræsentationen fra 1898 –1913.
3. Skoleidrættens historie er grundigt beskrevet i Berg Sørensen, Ivar og Per Jørgensen (red): “En time daglig. Skoleidræt gennem 200 år”. 1998.
4. Kolstrup, Søren: “Velfærdsstatens rødder. Fra kommunesocialisme til folkepension”. Kbh. 1996. Petersen, Klaus: “Fra legitimitet til legitimitetskrise, velfærdsstatens udvikling i Danmark i perioden 1945-1973”. Kbh. 1995. (Udtrykt besvarelse af prisopgave til samtidshistorie KU).
Arbejderhistorie: “Tema: Velfærdsstaten”. Tidsskrift for historie, kultur og politik. Kbh. 1996.
5. SFAH: “Arbejderbevægelsen og velfærdsstaten – den nordiske model efter 2. verdenskrig”. Oplæg fra den nordiske konference 6-9. maj 1991 på Energicentret, Nykøbing Falster. KBH. 1992.
6. Mogens Rüdiger beskriver i sin artikel: “Velfærdsstatens fravær”. Den Jyske Historiker nr. 75/76. 1997 manglen på faghistorisk forskning i velfærdsstatens historie efter 1945. Størstedelen af velfærdsforskningen er foretaget af samfundsvidenskabelige forskere.
7. Det offentlige støtte via f.eks. Tipsloven i 1948, Fritidsloven i 1969 og Folkeoplysningsloven i 1990, voksede i takt med idrættens stigende popularitet. Det betød også, at idrætten af stat og kommune mere og mere blev inddraget i forebyggelsen af de negative sundhedsmæssige og sociale følger af velfærdssamfundet. Idrætten blev som fritidsområde dog ikke et offentligt ansvarsområde på linie med hovedparten af social- og sundhedsområdet og dele af kulturområdet (f.eks. musikundervisning, biblioteker og fritids-ungdomsundervisning). Frem til Fritidsloven i 1969 skete således langt den største udvikling af det offentlige støtte til idrætten i kommunerne.
8. “Glimtet” 1957-71. Socialdemokratiske medlemsblad for Ballerup. Arkivet for “Socialdemokratisk Forening Skovlunde”.
9. Artikel i Ballerup- Maaløv Avis den 12. december 1934.
10. Borgerrepræsentationens forhandlingsprotokol 1905, s. 41.
11. Christensen, Frank: “Idrætten i Danmark – historisk og teoretisk belyst”. 1979. Et speciale baseret på Folketingstidende 1975, betænkning nr. 709. Før denne debat havde politikerne i forbindelse med gennemførelsen af Fritidsloven mulighed for at forholde sig til idrætten. Fritidsloven, der blev planlagt op gennem 1960’erne og indført i praksis i 1969, bar præg af, at et bredere kulturbegreb begyndte at gøre sig gældende. Lovarbejdet var båret af en bekymring for befolkningens brug af den voksende fritid. Man mente, det var vigtigt, at fritiden blev brugt meningsfuldt, og ikke med hvad man kaldte indholdsløs underholdning. Loven handlede mest om ungdoms- og fritidsundervisningen, og idrætten blev næsten ikke omtalt i debatten og loven. Kommunerne fik med loven mulighed for at samle “interessegrupper” på minimum 10 deltagere for børn og unge under 18 år til en aktivitet med interessebetonet karakter, der omfattede mindst 20 timer og maksimalt 60 timer. Kommunerne skulle betale for lokaler, materialer og løn, hvoraf staten refunderede 2/3 dele af lønudgiften. For idrætten var det vigtigste, at kommunerne blev forpligtet til at stille idrætsfaciliteter og lokaler gratis til rådighed. Fritidsloven blev i den danske offentlighed ganske ubeskødet kaldt “verdens bedste fritidslov”.
12. Harsfelt, Andreas: “Københavns Idrætspark 1911 – 7. marts – 1936”. København 1936, s. 9.
13. Lützen, Karin: “Byen tæmmes. Kernefamilie, sociale reformer og velgørenhed i 1800-tallets København”. 1998, s. 393.
14. Sportstidende 1888, s. 384.
15. Kolstrup, Søren: 1996, s. 177.
16. Toft, Jim: “The Copenhagen Idrætsparken: From Democratic Institution to Private Enterprise” i “The stadium and the city”. 1995, s. 66.
17. Borgerrepræsentationens forhandlingsprotokol den 3. Okt 1904 s. 852-876. Toft, Jim: 1995, s. 65.
18. Idrætten nr. 3 1909.
19. Idrætten nr. 3 1909
20. Idrætten nr. 3 1909
21. Harsfelt, Andreas: “Københavns Idrætspark 1911 – 7. marts – 1936”. København 1936, s. 14.
22. Harsfelt, Andreas: 1936, s. 26.
23. “Officielt program ved idræthusets indvielsesfest og det første danske kvindegymnastikstævne”. 1914
24. Norberg, Johan: “Folkedrørelsen som myndighed. Riksidrottsförbundets dubbla identitet”. Svensk Idrotts Forskning. Nr. 3. 1996, s. 31-35.
25. Men Socialdemokratiet mødte også modstand i Borgerrepræsentationen. Især fra Det konservative Folkeparti (som Højre kom til at hedde), som nok kunne være enige i idealet om, at familiens værdier skulle gælde også for den kommunale politik, men som i modsætning til Socialdemokratiet ikke mente,

at kommunen skulle varetage opgaver, som lige så godt kunne foregå ved private initiativer. Denne modsætning mellem Det konservative Folkeparti og Socialdemokratiet kom også til at gælde på det idrætspolitiske område, hvor Det konservative Folkeparti også her var på samme linie som Socialdemokratiet, når det gjaldt den positive vurdering af idrætsforeningernes virke, men modstander af at kommunen skulle betale til idrætsforeningerne.

26. Paludan, Helge m.fl.: "Københavnernes historie. Fra Absalon til Weidekamp". 1987, s. 202.
27. Christensen, Christian: "En rabarberdreng vokser op". 1961.
28. Paludan, Helge m.fl.: 1987, s. 163.
29. Kolstrup, Søren: 1996, s. 210.
30. Paludan, Helge m.fl.: 1987, s. 167.
31. Olsen, Lars-Henrik (red.): "Skarnsunge – fortælling om en barndom i 30'ernes København". 1987, s. 83. Erindringer er fortalt af Leif Petersen til Lars-Henrik Olsen.
32. Olsen, Lars-Henrik (red.): 1987, s. 45.
33. Olsen, Lars-Henrik (red.): 1987, s. 78.
34. Paludan, Helge m.fl.: 1987, s. 199.
35. Trangbæk, Else m.fl.: "Dansk Idrætsliv bd.1". 1996, s. 142.
36. DIF's årsberetning 1933, s. 50-51.
37. Københavns Idrætspark. Årsberetning 1937, s. 8.
38. DIF's årsberetning 1933, s. 51.
39. DIF's årsberetning 1933, s. 51
40. Borgerrepræsentationens forhandlingsprotokol 1937, s. 1735-1737. Og DIF's årsberetning 1937, s. 38-40.
41. Trangbæk, Else m.fl.: 1996, s. 143.
42. Trangbæk, Else m.fl.: 1996, s. 142-45.
43. Trangbæk, Else m.fl.: 1996, s. 145.
44. Medlemsblad for Arbejdernes Idræts Klub 1932. 1939, nr. 3.
45. Rasmussen, Erik: "Københavns Idrætspark 1911 – 7. Marts – 1986. København 1986, s. 24.
46. Rasmussen, Erik: 1986, s. 25.
47. Rasmussen, Erik: 1986, s. 25.
48. Korsgaard, Ove: "kampen om lyset. Dansk voksenundervisning gennem 500 år". Gyldendal 1997, s. 373.
49. Korsgaard, Ove: 1997, s. 373.
50. Poliovirus var indtil 1955, hvor man begyndte at vaccinere mod sygdommen, udbredt overalt på jordkloden, og næsten alle børn blev dengang smittet med dette virus i en tidlig alder.

51. Borgerrepræsentationens forhandlingsprotokol 1956, s. 1805.

52. Borgerrepræsentationens forhandlingsprotokol 1956, s. 1805.

Abstract

Morten Mortensen: "Getting the youngsters off the street corners". Accounts of the Social Democrats in Copenhagen, *Arbejderhistorie* 4/2002, p. 51-66

Despite the fact that sports' associations have received increasing sums of public financial support over the last 100 years – today in the billions – the political parties are very backward in formulating a politics for sport as such. The autonomy of sport has been inviolable as far as the public and the political parties, especially the Social Democrats, are concerned. Although policies with regards the sporting life have been absent from the Social Democratic political programme in the past, nevertheless, the party's practical and actual engagement in sport has been great. This is particularly the case in the administrative districts where to a greater and greater extent the Social Democrats have thought of sport as a part of the welfare state's ideal of a rich recreational life, a good example of which is illustrated by the history of the Social Democrats and sport in the Copenhagen municipality. The question is whether the Social Democrats will continue to support sport in the future with large publicly funded grants without, at the same time, requiring of sport that it contribute towards specific tasks in society.

Morten Mortensen
 cand.mag., forskningsarkivar
 Vartovarkivet, Farvergade 27, 1463 Kbh. K